

Pozůstatek středověkého opevnění města – Měniňská brána

tí generál A. B. Mitrovský v zahradě své usedlosti. Po bitvě u Slavkova se v něm na pět dnů ubytoval sám Napoleon. Stavba v průběhu let sloužila různým účelům, bývalo v ní skladiště, restaurace i mateřská škola. V 60. letech minulého století podstoupil letohrádek rekonstrukci, dnes se v něm konají příležitostné výstavy. V interiéru se zachovaly původní malby, před vchodem stojí klasicistní socha boha Marta z roku 1789.

Veletržní 19

Lužánky → str. 116, BC 7–8

Ve městě brněnských rozměrů je téměř dvacetihektarový park nedaleko centra příjemnou zvláštností. Nejstarší veřejnosti přístupný městský park v Čechách a na Moravě je kulturní památkou. Ve třináctém století se na těchto místech u lužní louky u Ponávky rozkládala klášterní zahrada. Roku 1786 po zrušení jezuitského řádu věnoval Josef II. zahradu brněnským občanům pro zří-

zení městského veřejného sadu. Za dva roky tu vznikl francouzský park a brzy se stal výletním, zábavním a společenským centrem města. Ve druhé půlce devatenáctého století byl přeměněn na přírodně krajinářský anglický park, začaly se vysazovat vzácné dřeviny a na konci století už tu byly zastoupeny všechny moravské a více než sto padesát druhů cizokrajné vegetace – například korkovník amurský, jerlín japonský, platan (dnes má obvod kmene 520 cm a výšku přes dvacet metrů).

Od půlky devatenáctého století stojí v Lužánkách restaurační novorenesanční pavilon, dnes využívaný jako Centrum volného času. Kašna se sousoším tří puttů od F. Melnitzkého pochází z roku 1860. K procházkám slouží upravené stezky, lavičky, pítka s vodou, dětem hřiště, prolézačky, sportovcům hřiště.

Měniňská brána → e 4

Jediná dochovaná z původních pěti bran středověkého Brna, shodou

okolností právě ta nejméně významná. Původně stála o kus dál, v místech, kde se stýkají Koblížná a Jánská ulice, a vedla jí cesta do Měniňna na jihovýchod od Brna. Na místo, kde stojí dnes, byla brána přeložena kvůli městskému potoku, který se často rozvodňoval a ztěžoval průjezd těžkým vozům. Současná podoba brány pochází ze šestnáctého století. Původně čtyřpatrová věžovitá budova byla v roce 1839 přestavěna na obytný dům a ztratila podobu věže. V jejích prostorách dnes sídlí Muzeum města Brna (stálá archeologická expozice).

Měniňská 7

Náměstí Svobody → d 4

Nejstarší brněnské náměstí, kdysi Dolní trh, vzniklo na křižovatce tří obchodních cest už ve třináctém století. Křižovaly se tu dnešní Česká, Běhounská a Masarykova ulice. Stávaly tu domy významných měšťanů a paláce moravských šlechticů. Velkých změn se dočkalo v 19. století a na přelomu 20. století. Byla proražena dnešní Rašínova ulice (vedoucí ke kostelu sv. Jakuba). Náměstím kdysi protékal Městský potok, nyní svedený do podzemí, a uprostřed se tyčil kostel sv. Mikuláše, v 19. století zbořený i s přilehlým domem městské váhy. Nedaleko stávala Merkurova kašna ze 17. století, která byla pak částečně přenesena na nádvoří Moravského zemského muzea.

Urbanistické úpravy přelomu 19. a 20. století přežil raně barokní **Mariánský sloup**, postavený po odeznění poslední velké epidemie moru. Sloup je zároveň gnómon, starověká pomůcka, která svým stínem ukazuje astronomické poledne.

V rohu náměstí nedaleko sloupu mezi ulicemi Koblížnou a Běhounskou stojí **Palác šlechticů**, dům ze sedmnáctého století od J. K. Erny s pozdně barokní nástavbou. Dům byl původně obytný a reprezentativ-

ní, později sloužil pro zaopatření a výchovu chudých osiřelých dívek. Zajímavý je jeho barokní portál z Koblížné ulice a oltář v mariánské kapli. V paláci se konají výstavy **Moravského zemského muzea**.

Propracovanou fasádou zaujme dům nedaleko ústí Masarykovy ulice. Je to známý **Dům pánů z Lipé** (správněji Schwanzův palác). Název DPL se začal používat od počátku minulého století, dřív se mu říkalo též Komarek-Haus nebo Souches-Haus. Historie místa sahá až do středověku, mělo řadu majitelů, v roce 1564 ho vlastnil Čeněk z Lipé a nedlouho poté získal dům výměnou za jinou budovu Kryštof Schwanz, obchodník s vínem z Retzu. Nechal si ho renesančně přestavět od Itala Antonia Gabriho a sochaře G. Gialdiho (dokončení se však nedožil, ještě předtím zemřel). V sedmnáctém století dům získal za zásluhy při obraně města polní maršál Louis Raudit de Souches a užíval ho až do své smrti v r. 1683. Patnáct let na konci devatenáctého století vlastnil dům obchodník s koloniálním zbožím Franz Komarek, který nechal upravit fasádu v neorenesančním duchu. Dnes vidíme na průčelí novodobá sgrafita ze 30. let 20. století (od E. Hrbka), zachovaly se však polovalcové arkýře s reliéfní výzdobou, s antickými, biblickými, pracovními scénami a motivy vinařství. Dům byl v nedávné době nákladně restaurován a proměněn v obchodní centrum, které citlivě využilo dvorní arkády ze sedmnáctého století. Vyhlídková terasa s dalekohledem na střeše domu nabízí nevšední pohledy na centrum Brna i okolí.

Na téže straně náměstí pod číslem 15 stojí **Kleinův palác**, novorenesanční stavba z poloviny devatenáctého století. Při jeho stavbě se poprvé u nás ve velké míře použily litinové články, produkt Kleinových železáren. Palác byl už při svém vzniku vybaven splachovacími záchody